

KATOLIKUS KÁNTORLAPOK

Szerkeszti: Balogh P. Piusz OPraem,
a gödöllői Premontrei Szent Norbert Egyházzenei Szakközépiskolában

Zarándoklatok, zarándokhelyek — II.

A VII. századtól a történelmi események a keresztény világ egyetlen területén sem kedveztek a zarándoklat már kialakult szokásainak. A Szentföld és a keleti provinciák, patriarchátusok arab fennhatóság alá kerültek, Rómát és Itáliát a megújuló longobárd betörések fenyegették, Európa legnagyobb részén éppen csak elkezdődött a népvándorlás népeinek keresztény hitre térítése. Bizáncban III. Leó császár (717–741) 726-tól nyíltan fellépett a templomokban, kolostorokban őrzött „csodatévő” ikonok tisztelete, a szerzetesség befolyását növelő zarándoklatok ellen. A „képrombolásnak” (ikonokklasis) nevezett folyamat csak 843-ban zárult le a kép- és ereklyetisztelet visszaállításával. Eközben az arab hódítás már közvetlenül Európát is fenyegette az Ibériai félsziget felől: 756-ban Cordobában önálló kalifátust alapított Abd ar-Rahman. Mindez az ezredforduló tájékán alaposan „átrendezte” a zarándoklati szokásokat.

Európa nyugati felében egyre több, a Szentföldre emlékeztető vagy azzal kapcsolatba hozható új zarándokhely létesült. Vézelay-ben Mária Magdolna, Compostelában Szent Jakab apostol sírja vált jelentős zarándokhellyé (1104-től, ill. 1075-től). Az utóbbi esetben a „szentföldi kapcsolat” különös áttétellel jelentkezett: Szent Jakab apostol, Jézus rokona, Jeruzsálem első püspöke (a Szentírásban szereplő két Jakab apostol személyét összemosták) önmagában is a Szentföldre utalt. De ekkor Hispánia nagy részén azok a mórok hódítottak, akik a Szentföldet is uralmuk alatt tartották. Így Szent Jakab egyben az arab uralom elleni felszabadító harc patrónusává is vált („mórölő Szent Jakab”). A nagy létszámú zarándokcsoport fogadására, az ereklyék őrzésére és bemutatására nagyméretű (többnyire bencés) monostortemplomok épültek a látogatók forgalmához alkalmazkodó jellegzetes liturgikus térrel: az oltár mögött a zarándokok részére körüljáró folyosó haladt, hozzá kapcsolódó kápolnákkal a zarándokok magánájtatosságai részére (ún. „francia-szentély”).

Az ókeresztény korban általános nyilvános vezeklést ebben a korban felváltotta az önként vállalt, vagy a helyi püspök által elégtételként kiszabott zarándoklás. Az említett Sant’ Jago da Compostela a középkori Európa legnagyobb, legtöbbet látogatott búcsújáráshelye lett. Nagyobb városokban külön „Jakabkapu” volt a városfalon, ahonnan a zarándokok elindultak sokszor többéves

újukra. A XII. századtól külön útikalauzok készültek, amelyek leírták, hogy a zarándokútvonal mentén a hívek mely templomokban, mely szentek ereklyéit kereshetik föl. A leghíresebb volt az 1139-ben keletkezett „Szent Jakab apostol 4. könyve”, amely négy útvonalon írta le a Compostela felé meglátogatható szent helyeket.

A keresztes hadjáratok (1096-tól) átmeneti sikerei nyomán Jeruzsálemben is újra mehettek zarándokok. Az ő részükre írta Petrus Diaconus montecassinói szerzetes az *Itinera Hierosolymitana* című útikalauzt 1140 körül. Más esetben egy-egy helyi püspök mestereket, megfigyelőket küldött Jeruzsálemben, hogy az ott látott épületeket lemásolva hozzon létre „jeruzsálemi zarándokhelyeket”. Lietbert püspök Cambrai-ban, Meinwerk püspök pedig Paderbornban kívánta ily módon saját székhelyén megvalósítani a jeruzsálemi Szent Sír-templomot. Más helyeken egész városrész kapta a „Jeruzsálem” nevet, s az itt épített templomok helyettesítették az eredeti helyszín különböző templomait, kegyhelyeit. Bolognában az oliveti bencések monostoregyüttese máig megőrizte ezt a XI–XII. századi koncepciót. Az építészeti hasonlóságon túl az építetők igyekeztek saját templomuknak megszerezni azokat a kiváltságokat is, amelyek az eredeti zarándokhely meglátogatásához kapcsolódtak. A XII. századtól Róma is igyekezett a korábbi zarándokforgalmat „visszacsalogatni” a városba. Erre utal, hogy Benedek kanonok 1140-ben a római zarándokoknak is összeállított egy ismerető könyvecskét „*Mirabilia urbis Romae*” címen. Több ókeresztény mártír-templomot felújítottak (pl. S. Clemente, S. Maria in Cosmedin, S. Praxedis stb., 1084 után), a Szent Ilona császárnő által a IV. században alapított S. Croce in Gerusalemme-bazilikát (Jeruzsálemi Szent Kereszt-templom) a XII. században jelentősen bővítették, s a keresztrefeszítés egyéb ereklyéit is itt gyűjtötték össze. 1300-tól a római zarándoklatokat a pápa által meghirdetett szentévek is fölrendítették. Ezek középkori csúcspontját az 1450-es szentév jelentette, amikor V. Miklós pápa (1447–1455) célul tűzte ki a város ősi épületeinek és művészeti emlékeinek a fölújítását. Ezzel a lelki élmény mellett vizuális, esztétikai szempontból is emlékezetessé kívánta tenni a zarándoklatokat.

Örmény területen az „ezüstkor”-nak nevezett X–XI. században az arab fennhatóság alól felszabaduló területeken a korábbi, VII. századi virágzó keresztény kultúra újraéledését tapasztaljuk. A Van-tó környékén létrejött Arcrunida királyság területén megélenkült a Szent Kereszt tisztelete és az ehhez kapcsolódó zarándoklat. Ennek központja Aghtamar volt, ahol Gaghik király a „Szent Jel” tiszteletére búcsújáró templomot emeltett 915–921 között. Az oda vezető útvonalak mentén a zarándokkolostorok láncolata alakult ki — szinte ugyanúgy, mint Hispániában Compostela körül. A Garabed-kolostor Szent Gergely emlékét őrizte, a mellette lévő Dzsorehankiszd (öszvérpihenő) kolostor pedig a szent holttestét szállító fogat megállóhelyén épült. Az utóbbi legenda rokon a magyar Szent László király temetéséhez kapcsolódó hiedelemmel. A szomszédos Madnavank kolostorában Szent Péter apostol egyik ujj-ereklyéjét, a kö-

zeli Agberk templomában Jézus vér-ereklyéjét, a szintén közelben lévő Arrakeloc- (Apostolok-) kolostorban pedig a keresztre feszítésnél használt szöveget láthatták a zarándokok. Minderről egy újkori európai örmény zarándok, Szimeon Lehaci 1612-ben készült leírása számol be.

További példák részletezése nélkül így megállapítható, hogy a történelmi fejlődés során a zarándoklatnak sem az eszmei tartalma, sem a külsősége lényegében nem változott, s mind keleten, mind nyugaton nagyjából azonos módon alakult. A „földi zarándokútját járó Egyház” tagjai, a hívek maguk is zarándokolnak (1Pt 2,11–12): lélekben, a mindennapi kötelességteljesítésben, a hitélet elmélyítésében, különleges alkalmakkor, pl. az idei jubileumi szentévben —lehetőség szerint— tényleges zarándoklatot is vállalva.

Guzsik Tamás

Megjelent az Ararát VI/7–8. 2000. július–augusztusi számában

Népszolozsma-misszió a Hit Évében

A népszolozsma-misszió célja kettős: hogy egyfelől a magyarországi és a határokon túli mintegy 3000 római katolikus templom közül minél több templomban elhangozzék magyar nyelven énekelt népszolozsma, másfelől hogy ezekben a templomokban, ill. ezek a közösségek énekeljék tovább lehetőségük szerinti rendszerességben az Egyház zsoltározó liturgiáját, a zsolozsmát.

Készítést érzünk minderre a XVI. Benedek pápa által meghirdetett Hit Évében, a II. vatikáni zsinat liturgikus konstitúciójának (Sacrosanctum Concilium) két kérését szem előtt tartva: „Ajánlatos, hogy a hívek is imádkozzák a szent zsolozsmát, a papokkal együtt vagy maguk között csoportokban, de akár egyénileg is” (SC 100), valamint: „A zsolozsmát kórusban és közösségben lehetőleg énekeljék”. (SC 99)

Talán kevesen tudják, hogy sokan vannak olyan gyermekek és fiatalok, de plébániai és más (pl. iskolai) közösségek is, akik rendszeresen énekelnek népszolozsmát (hetente vagy ünnepek alkalmával, de időnként naponta is), szinte ezen nőnek fel, áthatja életüket és vallásgyakorlatukat, segíti őket a szentmisen való gyümölcsöző és tevékeny részvételben. Velük bátorítottunk elkészíteni a *Népszolozsmák* című könyv teljes, több mint 40 órás hangfelvételét egy DVD-lemezen, melyen két zsoltározó énekétől a 200 fős templomi hívőserég énekéig számtalan zsolozsmázási lehetőséget bemutatunk. Segítségül kívánjuk adni ezt mindazoknak, akik elfogadják ingyen egy népszolozsmás kötettel együtt, valamint lehetőséget nyújtanak arra, hogy személyesen is elmenjünk hozzájuk közösen zsolozsmát énekelni. Ezt akár kisebb, akár nagyobb csoportokban (gyermekkel és fiatalokkal) is meg tudjuk valósítani, és ha alkalmas, feldíszítjük közös énekünket többszólamú zsolozsmatételekkel vagy néhány latin nyelvű énekkel is. Mindezt jótevőink és támogatóink segítségével tehetjük meg Isten nevében, az Anyaszentegyház javára.